

Nowe stanowisko *Clathrus archeri* (Phallaceae, Agaricomycetes) w Karkonoskim Parku Narodowym

Clathrus archeri (Berk.) Dring, okratek australijski, jest jednym z kilku obcych dla polskiej mykobioty gatunków grzybów sromotnikowatych (Phallaceae; WIJAYAWARDENE i in. 2022), rozprzestrzeniających się w Polsce (SZCZEPKOWSKI & OBIDZIŃSKI 2012). Gatunek ten został zawleczony do Europy z Australii i Nowej Zelandii, i od początku XX w. rozprzestrzenia się z południa kontynentu na północ (STENGL-REJTHAR & WOJEWODA 1985; WOJEWODA & KARASIŃSKI 2010). Pierwszy raz w Polsce gatunek został zanotowany w latach 70. XX w., niemal równocześnie na kilku stanowiskach zarówno na południowym-wschodzie jak i na południowym-zachodzie kraju: w okolicy Sieniawki, na terenie Wzgórz Krzyżowych na Przedgórzu Sudeckim w 1973 r., na Wielkiej Sowie w Górach Sowich w 1974 r. oraz w okolicy Biłgoraja w 1976 r. (SAŁATA 1977; RUDNICKA-JEZIERSKA 1991; CHLEBICKI 1997).

Obecny zasięg występowania gatunku obejmuje południową Polskę, z koncentracją stanowisk w Karpatach oraz na Śląsku (PIETRAS i in. 2016), choć nieliczne stanowiska gatunku znane są również z północy Polski, z województwa zachodniopomorskiego (np. MIĄDLIKOWSKA 1995; KUJAWA & GIERCZYK 2007) oraz z województwa warmińsko-mazurskiego (PIĘTKA i in. 2021). Koncentracja notowań okratka australijskiego na południu kraju, na terenach górskich, związana jest z jego przywiązaniem do wilgotniejszych siedlisk (PIETRAS i in. 2016; PIETRAS 2020). Kilka lat temu grzyb został znaleziony w Tatrach Zachodnich, na Polanie Chochołowskiej, na wysokości 1150 m n.p.m. (ZWIJACZ-KOZICA 2013) oraz w Tatrach Wysokich, na polanie Brzanówka, na wysokości 945 m n.p.m. (MIREK i in. 2014), natomiast w Gorcach występuje na wysokościach 700–1220 m n.p.m. (WOJEWODA i in. 2016). W Sudetach i na Pogórzu Sudeckim większość publikowanych notowań okratka australijskiego sięga wysokości ok. 400 m n.p.m. (np. JAKUBSKA 2006; HALAMA i in. 2010; ŚWIERKOSZ i in. 2018; SZCZĘŚNIAK & SZOPIŃSKA 2022). W Karkonoszach notowany był od przełomu XX i XXI w. w wielu lokalizacjach – w okolicach miejscowości Michałowice, Karpacz, Kowary, Jagniątków, Sobieszów i Szklarska Poręba. Nigdy nie był obserwowany w wysokich położeniach górskich (NARKIEWICZ i in. 2019).

Pod koniec września 2022 r. znaleziono nowe stanowisko *Clathrus archeri* w Sudetach (Ryc. 1). Stanowisko to zlokalizowane jest w kwadracie ATPOL AE89, na terenie Karkonoskiego Parku Narodowego, na polanie Bronka Czecha (50°46'04.4"N, 15°42'10.6"E), na wysokości 1100 m n.p.m., w reglu górnym. W pobliżu znajduje się kompleks torfowisk przejściowych. Dwa owocniki zaobserwowano na skraju polany użytkowanej kośnie. Dominują w tym miejscu murawy bliźniczkowe, reprezentujące zbiorowisko ze związku *Violion caninae* Schwickerath 1944. Charakteryzują się one ubogim składem gatunkowym i dominacją traw, głównie *Nardus stricta*, oprócz której licznie występuje *Festuca rubra* i *Agrostis capillaris*. Ponadto dość obficie notowano *Galium saxatile*, *Campanula rotundifolia* oraz *Potentilla erecta*.

Okaz został zebrany i zdeponowany w zielniku Instytutu Botaniki im. W. Szafera Polskiej Akademii Nauk, pod numerem KRAM F-59987.

Ryc. 1. *Clathrus archeri* na nowym stanowisku w Karkonoskim Parku Narodowym, 28.09.2022 r. (fot. T. Suchan)

Fig. 1. *Clathrus archeri* at the new locality in the Karkonosze National Park, 28.09.2022 (photo by T. Suchan)

Nowe stanowisko jest najwyżej położonym notowaniem *Clathrus archeri* na terenie Karkonoskiego Parku Narodowego, jak i całego obszaru Sudetów. Siedlisko, na którym grzyb został znaleziony, zdaje się potwierdzać dotychczasowe obserwacje i analizy, według których gatunek ten preferuje wilgotne środowisko charakterystyczne dla terenów górskich i wyżynnych (PIETRAS i in. 2016).

Z uwagi na możliwy inwazyjny charakter *Clathrus archeri*, który może być potencjalnym zagrożeniem dla rodzimej mykobioty, konieczne wydaje się sukcesywne monitorowanie odnalezionego stanowiska i potencjalnych kolejnych stanowisk, a tym samym obserwowanie rozprzestrzeniania się tego gatunku, zwłaszcza na terenach chronionych, takich jak parki narodowe.

Podziękowania. Praca została sfinansowana ze środków statutowych Instytutu Botaniki im. W. Szafera Polskiej Akademii Nauk.

Summary. New locality of *Clathrus archeri* (Phallaceae, Agaricomycetes) in the Karkonosze National Park. *Clathrus archeri* is one of several alien species for the Polish mycobiota. It has been brought over to Europe from Australia and New Zealand and was recorded for the first time in Poland in the 70s of the 20th century. Since then, records of this species have steadily increased, with their majority located in the southern part of Poland. This paper presents a new locality of *C. archeri* in the Karkonosze National Park, in ATPOL square AE89 (50°46'04.4"N, 15°42'10.6"E), elevation: 1100 m a.s.l. (Fig. 1). To date, this is the highest known locality of *C. archeri* in the Karkonosze National Park and the Sudetes.

LITERATURA

- CHLEBICKI A. 1997. New stations of *Verpa bohemica*, *Clathrus archeri* and *Calvatia gigantea* in Lower Silesia. – *Chrońmy Przyrodę Ojczyznę* **53**(1): 104–110.
- HALAMA M., RECYŃSKA K. & ŚWIERKOSZ K. 2010. Nowe stanowiska *Clathrus archeri* (Berk.) Dring (Basidiomycota, Phallales) na Dolnym Śląsku. – *Przyroda Sudetów* **13**: 93–98.
- JAKUBSKA A. 2006. Nowe stanowisko okratka australijskiego *Clathrus archeri* (Berk.) Dring na Przedgórzu Sudeckim. – *Przyroda Sudetów* **9**: 81–84.
- KUJAWA A. & GIERCZYK B. 2007. Rejestr gatunków grzybów chronionych i zagrożonych. Część II. Wykaz gatunków przyjętych do rejestru w roku 2006. – *Przegląd Przyrodniczy* **18**(3–4): 3–70.
- MIĄDLIKOWSKA J. 1995. New locality of *Clathrus archeri* in Poland. – *Acta Mycolgica* **30**(1): 151–152.
- MIREK Z., NIKEL A. & WILK Ł. 2014. Okratek australijski na Brzanówce. – *Tatry* **50**(4): 47.
- NARKIEWICZ Cz., PUSZ W., KITA W. & PANEK E. 2019. Grzyby i śluzowce – W: R. KNAPIK, P. MIGOŃ & A. RAJ (red.), *Przyroda Karkonoskiego Parku Narodowego*, s. 339–358. Karkonoski Park Narodowy, Jelenia Góra.
- PIETRAS M. 2020. Czas na klimat. Wędrówki grzybów. – *Głos Lasu* **7–8**: 26–28.
- PIETRAS M., RUDAWSKA M., ISZKUŁO G., KUJAWA A. & LESKI T. 2016. Distribution and molecular characterization of an alien fungus *Clathrus archeri* in Poland. – *Polish Journal of Environmental Studies* **25**(3): 1197–1204.
- PIĘTKA J., BYK D. & BYK A. 2021. Octopus stinkhorn *Clathrus archeri* (Berk.) Dring, an alien stinkhorn fungus (*Phallaceae*), in north-eastern Poland. – *Baltic Forestry* **27**(2): 574.
- RUDNICKA-JEZIERSKA W. 1991. Flora Polski. Purchawkowate (Lycoperdales), Tęgoskórowate (Sclerodermatales), Pałeczkowate (Tulostomatales), Gniazdnicowce (Nidulariales), Sromotnikowate (Phallales), Osiakowce (Podaxales). – W: A. SKIRGIELLO (red.), *Grzyby (Mycota)*. **23**. Podstawczaki (Basidiomycetes). s. 208. Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN, Kraków.
- SALAŁA B. 1977. Dwa nowe dla flory Polski gatunki grzybów wyższych. – *Fragmenta Floristica et Geobotanica* **23**(34–4): 423–428.
- STENGL-REJTHAR A. & WOJEWODA W. 1985. Expansion of the fungus *Clathrus archeri* (Berk.) Dring (Gasteromycetes) in Europe and Poland. – *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego, Prace Botaniczne* **13**: 106–110.
- SZCZEPKOWSKI A. & OBIDZIŃSKI A. 2012. Obce gatunki sromotnikowatych *Phallaceae* w lasach Polski. – *Studia i Materiały CEPL w Rogowie* **33**(4): 279–295.
- SZCZEŃNIAK E. & SZOPIŃSKA E. 2022. Nowe stanowisko okratka australijskiego *Clathrus archeri* (Berk.) Dring w parku zamku Książ (Pogórze Wałbrzyskie). – *Przyroda Sudetów* **24**: 3–6.
- ŚWIERKOSZ K., RECYŃSKA K. & HALAMA M. 2018. Nowe stanowiska grzybów makroskopijnych w Sudetach i na ich Przedgórzu. – *Przyroda Sudetów* **21**: 63–76.
- WIJAYAWARDENE N. N., HYDE K. D., DAI D. Q., SÁNCHEZ-GARCÍA M., GOTO B. T., SAXENA R. K., ERDOĞDU M., SELÇUK F., RAJESHKUMAR K. C., APTROOT A., BŁASZKOWSKI J., BOONYUEN N., DA SILVA G. A., DE SOUZA F. A., DONG W., ERTZ D., HAELEWATERS D., JONES E. B. G., KARUNARATHNA S. C., KIRK P. M., KUKWA M., KUMLA J., LEONTYEV D. V., LUMBSCH H. T., MAHARACHCHIKUMBURA S. S. N., MARGUNO ., MARTÍNEZ-RODRÍGUEZ P., MEŠIĆ A., MONTEIRO J. S., OEHL F., PAWŁOWSKA J., PEM D., PFLIEGLER W. P., PHILLIPS A. J. L., POŠTA A., HE M. Q., LI J. X., RAZA M., SRUTHI O. P., SUETRONG S., SUWANNARACH N., TEDERSOO L., THIYAGARAJA V., TIBPROMMA S., TKALČEC Z., TOKAREV Y. S., WANASINGHE D. N., WIJESUNDARA D. S. A., WIMALASEANA S. D. M. K., MADRID H., ZHANG G. Q., GAO Y., SÁNCHEZ-CASTRO I., TANG L. Z., STADLER M., YURKOV A. & THINES M. 2022. Outline of Fungi and fungus-like taxa – 2021. – *Mycosphere* **13**(1): 53–453.

WOJEWODA W. & KARASIŃSKI D. 2010. Invasive macrofungi (Ascomycota and Basidiomycota) in Poland. – *Biological Invasions in Poland* **1**: 7–21.

WOJEWODA W., KOZAK M., MLECZKO P. & KARASIŃSKI D. 2016. Grzyby makroskopijne Gorców (Karpaty Zachodnie). s. 192. Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN, Kraków.

ZWIĄCZ-KOZICA T. 2013. Okrątek australijski. – *Tatry* **2(44)**: 40.

PAULINA JANIK, *Instytut Botaniki im. W. Szafera Polskiej Akademii Nauk, ul. Lubicz 46, 31-512 Kraków, Polska; e-mail: p.janik@botany.pl*

MAREK MALICKI, *Uniwersytet Wrocławski, Wydział Nauk Biologicznych, Zakład Botaniki, ul. Kanonia 6/8, 50-328 Wrocław, Uniwersytet Medyczny im. Piastów Śląskich we Wrocławiu, Ogród Botaniczny Roślin Leczniczych Zakładu Biologii i Botaniki Farmaceutycznej, Al. J. Kochanowskiego 10-12-14, 51-601 Wrocław, Polska; e-mail: marek.malicki@uwr.edu.pl*

ANNA RONIQUIER, *Instytut Botaniki im. W. Szafera Polskiej Akademii Nauk, ul. Lubicz 46, 31-512 Kraków, Polska; e-mail: a.ronikier@botany.pl*

TOMASZ SUCHAN, *Instytut Botaniki im. W. Szafera Polskiej Akademii Nauk, ul. Lubicz 46, 31-512 Kraków, Polska; e-mail: t.suchan@botany.pl*

Wpłynęło: 10.11.2023 r.; przyjęto do druku: 20.12.2023 r.

DOI: <https://doi.org/10.35535/ffgp-2023-0011>